

همایش علمی- پژوهشی مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار

((با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه فرهنگیان، آموزش و پرورش، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان ارشاد اسلامی، سازمان شهرداری (استان کرمانشاه) مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (استان تهران) و ...))

سر دبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در ۸ پایگاه ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۱۱ اسفند ۱۴۰۱ شماره مقاله: ۲۸/۵۴۹۹۰۹ رده بندی کنگره: الف ۲۲/۷۴۳۱۵

اهمیت حجاب در قرآن و راههای ترویج آن در جامعه

بدرالدین سمیری پور^۱

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه شهید چمران اهواز

ناصر آلبوعطیوی

لیسانس آموزش ریاضی دانشگاه فرهنگیان واحد پردیس علی بن مهزیار اهواز

هادی ناصری

لیسانس معماری دانشگاه علمی کاربردی شهرداری اهواز

چکیده

اسلام به عنوان آخرین دین الهی، برای حفظ حریم فرد و جلوگیری از انحرافات اجتماعی، احکام خاصی را در این باره وضع کرده است که تنها اختصاص به زنان ندارد و شامل مردان نیز میشود، حجاب اسلامی، یعنی مصونیت و نه محدودیت، چون اینکه حجاب برای زن به قلعه ای امنی می ماند که جسم و جان او را از تعرض دنیا سیرتان حفظ می کند و وسیله ای نجات او است، از آنجا که تمام گناهان از جمله بی حجابی و بدحجابی در تمایلات شهوانی و هواهای نفسانی ریشه دارند، پس قدر و منزلت انسانی خویش را بدانیم و گوهر فطرت و طهارت خود را در منجلات هواهای نفسانی و شهوات دنیایی آلوده نسازیم، با تبیین آثار و نتایج این گناهان به بیداری فطرت انسان منصف و حقیقت طلب می انجامد و در عمل، جامعه از گزند زشتیها و ناهنجاریها مصونیت خواهد یافت. وقتی پیامدهای منفی بدحجابی یا بی حجابی برای زنان و مردان یک جامعه تبیین شود و شناخت و بصیرت دینی آنان در این باره شکوفا شود پس بیاییم به مکتب روح ناب اسلام اقتدا کنیم و در زندگی فردی و اجتماعی به سیره انسان ساز اهل البیت عصمت و طهارت (ع) تأسی جوییم و مقام خلیفه الهی را در آراستگی به اخلاق کمال بخش الهی بیابیم.

واژگان کلیدی: حجاب، اهمیت حجاب در قرآن

^۱نویسنده مسئول

بخش اول: مقدمه

<ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفَ> حجاب به خاطر آن است که زن باحجاب شناخته شود. در صدر اسلام بعضی از زنان بی بند و بار بودند که نسبت به پوشیدن حجاب اعتنا نمی کردند خداوند حکیم دستور داد که زنان مؤمن و پاکدامن حجاب خود را کاملاً رعایت کنند تا در بین زنان بانوان با عفت و پاکدامن از زنان بد حجاب و آلوده مشخص گردند در حقیقت چادر حجاب کامل نشانه پاکدامنی، ایمان سلامت روح و شخصیت ولای زن می باشد در واقع حجاب مرزی است که زنانی را که دارای هویت فرهنگی و منزلت انسانی و معنوی هستند از زنان بی هویت و غریزه و ناآگاه و گرفتار هوا و هوس جدا می سازد. (گوهری در صدف، مرتضی رضوی)

یکی از دستورات اساسی و بسیار مهم دین مبین اسلام، حجاب و پوشش مناسب است. اسلام به عنوان آخرین دین الهی، برای حفظ حریم فرد و جلوگیری از انحرافات اجتماعی، احکام خاصی را در این باره وضع کرده است که تنها اختصاص به زنان ندارد و شامل مردان نیز می شود. دین اسلام برای هر یک از زنان و مردان یا پسران و دختران دستوراتی را صادر کرده که متناسب با ویژگیهای جسمی و روحی آنان است. بدیهی است که زنان به دلیل بهرمندی از لطافت و زیبایی ظاهری مورد توجه مردان واقع می شوند و برای آنکه رسالت مادریشان را فراموش نکنند و بتوانند بدرستی نقش خود را در تربیت فرزند و گرم نگاه داشتن کانون خانواده ایفا نمایند، باید در حریم حجاب و عفاف قرار گیرند. آری، زن در اسلام، مقدس است و کانون مهر و محبت به شمار می رود. زن، مظهر زیبایی و به همین جهت، ناگزیر است برای حفظ خویش از چشم طمع و تعرض نفسانی (الذی فی قلبه مرض) (سوره احزاب/ ۳۲) به احکام اسلام در این باره پایبند باشد تا بتواند به کمال شایسته خود دست یابد. اما دنیا گرایان و مدیون نگاه دیگری به زن دارند و از این موجود لطیف به عنوان کالای تبلیغاتی و وسیله ای برای اطفای غریزه شهوانی خویش استفاده می کنند، یعنی همان چیزهایی که دقیقاً مورد نهی دین بوده و مخالف فلسفه انسان است. اسلام به زن میگوید وجود را حفظ نما و زیبایی و زیورآلات خویش را فقط برای همسرت نمایان کن و به برکت حجاب و عفاف خویش تن را از نگاه نامحرم محفوظ بدار. هم در جامعه حضور داشته باش و نقش خود بخوبی ایفا کن هم به زیور حجاب آراسته باش و خود را از گزند نامحرم مصونیت بخش.

بنابراین، حجاب اسلامی، یعنی مصونیت و نه محدودیت، چون اینکه حجاب برای زن به قلعه‌ی امنی می‌ماند که جسم و جان او را از تعرض دنیا سیرتان حفظ می‌کند و وسیله‌ی نجات او است آن زنی که می‌خواهد مسیر پر خس و خاشاک دنیا را طی کند، ناگزیر است که خود را از نیش خارهای اهل شهوت و تیغ بران نگاه‌آلوده دیگران امان بخشد. (مسئله حجاب، مرتضی مطهری)

بررسی و دقت در زندگی و حالات این بانوی بزرگوار، حضرت فاطمه زهرا (ع) به روشنی چگونگی حجاب و پوشش مناسب را برای زنان عالم می‌آموزد و زندگی سراسر حیا و عفت این الگوی جهانیان، پیام‌آور پاکدامنی و عفاف به منظور نیل به مقام شامخ انسانیت و پرورش فرزندان پاک طینت می‌باشد.

بخش دوم: فلسفه حجاب

بی‌شک، در عصر ما که برخی نام آنرا (عصر برهنگی و آزادی جنسی) گذارده‌اند و افراد غریب‌زده بی‌بند و باری زن را حق او می‌دانند، سخن گفتن از حجاب برای عده‌ای ناخوشایند و برای برخی افسانه‌های شیرین به شمار می‌رود که به زمانهای بسیار گذشته تعلق دارد. اما مقاصد عدیده و مشکلات گوناگون فردی و اجتماعی که به موجب همین برهنگی و آزادی جنسی پدید آمده، باعث گردیده که گوش شنوایی برای شنیدن این سخنان بوجود آید و توجه به مقوله حجاب، بیشتر شود. سوالی که در ذهن بعضی از افراد متواتر می‌شود و آن این است که آیا مسائلی چون بهره‌جویی از طریق گوش، چشم و حس لامسه - بجز آمیزش - باید در اختیار همه‌ی مردان باشد یا اینکه امور یاد شده مخصوص همسران آنان است؟

اسلام معتقد است که کامیابی‌های جنسی و شکل‌های گوناگون لذت‌جویی از زنان به همسران زنان اختصاص دارد و اگر غیر از این باشد جامعه دچار آلودگی و ناپاکی می‌گردد و در نتیجه، بشر به انواع گرفتاریهای خانوادگی و مشکلات جسمی و روحی مبتلا میشود. قرآن کریم در اشاره به این معنا می‌فرماید: (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهم ان الله خبیر بما یصنعون... نور/ ۳۰)

عبارت (ذلک ازکی لهم) در آیه شریفه فوق بیانگر همین امر است که حفظ حجاب و پوشش اسلامی، سلامت و پاکیزگی فرد و خانواده را به ارمغان می آورد. بنابراین، یکی از فلسفه های مهم حجاب، موفقیت خانواده از هرگونه ابتذال و انحراف است. در یک جمع بندی کلی میتوان اذعان داشت که :

۱) برهنگی زنان که طبعاً مسائلی چون آرایش و عشوہ گری را به دنبال دارد، مردان جامعه، جوانان را در تحریک دائمی قرار می دهد و همین امر موجب بروز هیجان های عصبی و امراض گوناگون روانی می شود. ضمن اینکه غریزه جنسی در آدمی نیرومندترین و ریشه دارترین نیروی جسمی و روانی است و در طول تاریخ چه بسیار جنایات هولناک و حوادث مرگباری که به سبب همین غریزه بروز نموده است، پس حجاب موجب جلوگیری از بروز بسیاری از حوادث و جنایات می شود و درعمل، بسلامت و امنیت جامعه کمک شایانی می کند.

۲) آمارهای قطعی و مستند نشان می دهد که با افزایش برهنگی در جهان، طلاق و از هم گسیختگی در زندگی زناشویی نیز روند روبه رشدی داشته است. در جامعه ای که زن- حداقل در مرحله ی غیر آمیزش جنسی- بعنوان کالایی برای تبلیغات اقتصادی به کارگرفته می شود، پیمان زناشویی قداست خانواده دیگر مفهومی نمی تواند داشته باشد. از اینرو، حجاب عامل مهمی در حفظ پیمان مقدس زناشویی بشمار می رود.

۳) یکی دیگر از فلسفه های حجاب، جلوگیری از گسترش فحشا در جامعه و ممانعت از شکل گیری فرزندان نامشروع است که مطمئناً مصونیت نظام اجتماعی را در پی خواهد داشت.

۴) مسائل ابتذال و تباهی شخصیت زن، نکات بسیار مهم و مورد توجه در بحث حجاب است. وقتی جامعه ای زن را با اندام برهنه بخواند، طبیعی است که هر روز تقاضای آرایش بیشتر و خودنمایی از او افزونتری را از او دارد. بدیهی است هنگامی که زن به سبب جاذبه جنسی اش وسیله ای برای تبلیغ کالاها، تزئین دکورها و اتاقهای انتظار و عاملی برای جذب جهانگردان و مسافران بیشتر قرار گرفته، تا سرحدی که عروسک سقوط می کند و ارزشهای والای او به کلی بدست فراموشی سپرده شده، تنها افتخار او در زیبایی ظاهری و خودنمایی بهتر و بیشتر خلاصه می شود و بوسیله ای برای اشباع هوسهای سرکش مردان انسان نما و شهوترانان دیو صفت، مبدل خواهد گشت. در چنین جامعه ای چگونه یک

زن میتواند به زیور اخلاق انسانی و علم و فضیلت آراسته گردد و به مقامات والای علمی و معنوی دست یابد؟ بنابراین، حجاب به زن شخصیت می دهد و ارزشهای انسانی و الهی او را آشکار می سازد و مسیر رشد و تعالی حقیقی را فرا سویش می گسترد. (تفسیرنمونه)

بخش سوم: حجاب از نگاه قرآن کریم

عده ای هستند که به ظاهر نمی توانند منکر قرآن و دستورات آن شوند، به همین دلیل می گویند که کجای قرآن در مورد حجاب زنان سخن به میان آمده است. اینگونه افراد غافل اند از اینکه بسیاری از احکام شریعت از گفتار معصومین (ع) و روایات اسلام بدست می آید با این حال، قرآن کریم در مورد مساله حجاب مطالب مفید و راه گشایی را مطرح کرده است حال به اجمال نکات هر یک را بیان خواهیم کرد.

الف) در سوره ی مبارکه نور می خوانیم " قل للمؤمنین یقضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم ذلک ازکی لهما ان الله خبیر بما یصنعون" (سوره نور/ ۳۰) " به مومنان بگو چشمهای خود را {از نگاه به نامحرمان} فرو گیرند و عفاف خود را حفظ کنند. این برای آنان پاکیزه تر است. همانا خداوند از آن چه انجام می دهید، آگاه است." در مورد شأن نزول این آیه ی شریفه باید گفت که از امام باقر (ع) روایت شده است که جوانی از انصار در مسیر بازار با زنی مواجه شد. چهره آن زن، نظر جوان را به خودش جلب کرد تا اینکه به کوچی تنگی وارد شد و هم چنان سرش را بر می گرداند و به آن زن نگاه می کرد. ناگهان صورتش به دیوار خورد و تیزی استخوانی که در دیوار بود، صورتش را شکافت. با بروز این حادثه، آن جوان به خدا سوگند خورد که به نزد پیامبر (ص) برود و ماجرا را برای آن حضرت بازگو نماید. وقتی چشم رسول اکرم (ص) به او افتاد و دلیل آن را جویا شد، آن جوان جریان خود را برای پیامبر نقل کرد. در این هنگام، جبرئیل امین نازل شد و آیه ی فوق را آورد. (وسائل الشیعه ج ۲۰) در این آیه موضوع پرهیز از چشم چرانی و ترک حجاب مطرح شده است که در واقع، مومنان را به رعایت و عفت و پرهیز از انحرافات جنسی دعوت نموده و احکام نگاه کردن و حجاب را یاد آور شده است تا چشمهای خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیریم و عفاف خویش را حفظ کنیم. در بخش دیگر همین آیه آمده است: ((ذلک

از کی لهم)) یعنی اگر چه چنین نگاهی خواستن آدمی است و با شهوت و میل آن هماهنگ است ولی پرهیز از آن، مایه ی پاکی روح و روان انسان است.

ب) در ادامه همین آیه خداوند متعال فرموده: ((و قل للمومنات یغضضن من ابصارهم و تحفظن فروجهن ولا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها ویضربن بخمرهن علی جیوبهن و لایبدین زینتهن الا لبعولتهن او آبائهن او ابناء بعولتهن او ابنائهن او ابناء بعولتهن او اخوانهن او بنی اخوانهن او بنی اخواتهن او نسائهن او ما ملکت ایمانهن او التبیین غیر اولی الاربه من الرجال او الطفل الذین لم یظهروا علی عورات النساء و لا یضربن بارجلهن لیعلم ما یخفین من زینتهن و توبوا الی الله جمیعاً ایها المومنون لعلکم تفلحون)) (سوره نور، ۳۱)

((و به زنان با ایمان بگو چشمهای خود را {از نگاه هوس آلود} فرو گیرند و دامن خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان، آشکار نمایند و {اطراف} روسری های خود را بر سینه ی خود افکنند} تا گردن و سینه با هم پوشانه شود} و زینت خود را آشکار نسازد، مگر برای شوهرانشان، یا پدران شان یا پدر شوهرانشان، یا پسرانشان، پسران همسرانشان، یا برادرانشان، یا پسران برادرانشان، یا پسران همسرانشان، یا برادرانشان، یا پسران برادرانشان، یا زنان هم کیششان، یا بردگانشان (کنیزانشان)، یا افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند، یا کودکانی که از امور جنسی مربوط به زنان آگاه نیستند و هنگام راه رفتن، پاهای خود را به زمین نزنند تا زینت پنهانشان دانسته شود} و صدای خلخال که بر پا دارند به گوش رسد} و همگی بسوی خدا باز گردیده ای مومنان، تا رستگار شوید.

در آیه ی پیشین فهمیدیم که چشم چرانی بطور مطلق حرام است و در این خصوص فرقی میان زن و مرد نیست. ضمن این که پوشاندن عورت خویش را از نگاه دیگران {مردان یا زنان} واجب است و این خوب نیز اختصاصی به مرد یا زن ندارد و بر همگان لازم است که عورت خویش را از دیگران بپوشاند. همین موضوع در ابتدای آیه فوق نیز مورد تاکید قرار گرفته و به زنان نیز دستور حفظ چشم و عورتشان داده شده است.

از آیه ی فوق به موضوع حجاب و چگونگی رعایت آن و احکام آن بیان گردیده که:

۱) زنان نباید زینت خود را بجز آن چه طبیعتاً ظاهر است، نمایان کنند ((و لا یبدین زینتهن الا ما ظهر منها)) بنابراین، زنان حق ندارند زینت‌هایی را که معمولاً پنهان است آشکار کنند؛ به بیان دیگر، حتی در صورتی که ظاهر کردن زینتها بیوشانده شدن اندام بدن زن بینجامد، باز هم آشکار کردن زینتها ممنوع است. پس ظاهر نمودن زیورهای که زیر لباس عادی یا چادر قرار دارند، مجاز نیست و قرآن کریم آن را نهی کرده است.

۲) حکم دیگری که در این آیه بیان شده، این است که زنان اطراف روسری‌های خود را بروی سینه خود افکنند تا گردن و سینه شان پوشیده شود. ((ولیضربن بخمرهن علی جیوبهن)) با این آیه دستور داد که روسری خود را بر گریبان خویش بیفکنند و گردن و سینه خود را بطور کامل بپوشانند.

۳) قرآن تأکید می‌کند که زنان نباید زینت خود را آشکار کنند؛ اما برخی موارد را استثناء می‌نماید و می‌فرماید که زنان در دوازده مورد می‌توانند حجاب خود را بر گیرند و زینت پنهان خویش را ظاهر نمایند: ۱) برای شوهرانشان ۲) پدرانشان ۳) پسرانشان ۴) پدرشوهرانشان ۵) پسران همسرانشان ۶) برادران شان ۷) پسران برادران شان ۸) پسران خواهران شان ۹) زنان هم کیششان ۱۰) بردگان یا کنیزانشان ۱۱) برای مردان سفیه‌ی که تمایل به زن ندارند؛ ۱۲) و یا کودکانی که از امور جنسی زنان آگاه نیستند.

۴) اما چهارمین حکمی که در آیه محل بحث مطرح شده، در مورد آداب راه رفتن زنان است. زنان نباید بهنگام راه رفتن پاهای خود را به زمین بزنند تا زینت پنهان شان دانسته شود ((ولا یضربن بارجلهن لیعلم ما یخفین من زینتهن)) این فراز قرآنی بیانگر آن است که زنان باید به حدی نسبت به پوشش خود و رعایت عفت، دقیق و با احتیاط عمل کنند که حتی نگذارند صدای خلخالی که در پای دارند به گوش مردان بیگانه برسد. (غررالحکم و درر الکلم، عبدالواحد آمدی)

۵) در پایان آیهی شریفه نیز همه‌ی مومنان، از مرد و زن، به توبه یا بازگشت بسوی خدا دعوت شده‌اند و رستگاری آنان پیامد نیک فرجام این بازگشت معرفی گردیده است؛ ((وتوبوا الی الله جمیعاً آیها المومنون لعلکم تفلحون))

ج) یکی دیگر از آیاتی که در قرآن کریم بر وجوب حجاب و پوشش برای زنان دلالت دارد، این آیه شریفه است که می فرماید: ((یا ایها النبی قل لزوجک و بناتک و نساء المومنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلک ادنی ان یعرفن فلا یوذین و کان الله غفوراً رحیماً. سوره ی احزاب ۵۹)) ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مومنان بگو: ((جلابیبها {روسریهای بلند} خود را بر خویش فرو افکند. این کار برای این که شناخته شود و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است {و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سرزده، توجه کنند} و خداوند همواره آمرزنده ی رحیم است)).

در صدر اسلام، زنان به مسجد می رفتند و در نماز جماعت شرکت می نمودند و به پیامبر خدا (ص) اقتدا می کردند. هنگام شب وقتی برای اقامه نماز مغرب و عشاء عازم مسجد می شدند، برخی از جوانان هرزه و اوباش همراه آنان می نشستند و آنها را با مزاح و سخنان ناروا آزر می دادند و مزاحم آنان می شدند از این رو، آیه ی فوق نازل شد و به زنان دستور داد که حجاب خویش را بطور کامل رعایت نمایند تا بخوبی شناخته شوند و دیگران آنان را به عفاف و پاکدامنی بشناسند و کسی مزاحشان نشود.

در آیه ی قبل (سوره نور آیه ی ۳۰) مساله اذیت و آزار مزاحمان و شایعه پراکنان نسبت به زنان و مردان مومن مطرح شده و در این آیه، یکی از موارد اذیت آنان بیان گردیده است و قرآن کریم برای رهایی از آزار آنها به دو نکته مهم سفارش نموده است: یکی این که خداوند به پیامبر سفارش می کند که به زنان و دختران و زنان مومنان بگو که روسریهای بلند خود را بر خویش فرو افکنند تا به پاکدامنی شناخته شوند و مورد اذیت و آزار قرار نگیرند. و دوم آن که چنانچه تا کنون در این باره کوتاهی ورزیده اند و خطایی از آنان سرزده است توجه کنند.

هدف قرآن این است که زنان در پوشش خود و رعایت حجاب و عفاف سهل انگار نباشند و با بد حجابی و نمایان کردن برخی از زینتهای پنهان خویش، مایه جلب توجه افراد هرزه و شهوتران را فراهم نسازند.

د) از دیگر آیات مربوط به حجاب که در واقع، پوشش نوع انسان را مطرح می کند و به بیان اهمیت و فایده آن می پردازد، آیه ی شریفه ذیل است که فرموده :

((يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَ رِيشًا وَ لِبَاسُ التَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ. سورة اعراف/ ۲۶)) ای فرزندان آدم! لباسی برای شما فرستادیم که اندام شما را می پوشاند و مایه ی زینت شماست؛ اما لباس پرهیز کاری بهتر است. اینها {همه} از آیات خداست، تا متذکر {نعمت های او} شوند.

در فراز نخست این آیه، مساله لباس و پوشیدن بدن که در سر گذشت حضرت آدم (ع) نقش مهمی داشت، بیان شده است که می گوید ما لباس را برای شما فرو فرستادیم تا اندام شما را بپوشاند و زشتی های بدن تان را پنهان سازد. البته فایده لباس در پوشاندن تن و مخفی کردن زشتی ها خلاصه نمی شود؛ بلکه خداوند آن را مایه ی زینت انسان قرار داده و پوشیدن لباس باعث زیبای بیشتر آدمی می شود و در واقع، انسان را زیباتر از آنچه هست نشان می دهد.

قرآن کریم به دنبال بحث لباس ظاهری، موضوع لباس ظاهری، موضوع لباس معنوی را مطرح کرده است اساساً این سیره ی قرآن است که در بسیاری از موارد، به ابعاد جسمانی و روحانی یا مادی و معنوی انسان توجه کرده است به همین جهت در ادامه فرموده است، ((لباس التقوی ذلک خیر لباس)) پرهیزکاری از لباس ظاهری بهتر است.

نکته جالب توجه در پایان این آیه آن است که لباس مادی و معنوی انسان، از آیات الهی شمرده شده است و در حقیقت، از نعمتهای بزرگ خداوند بر آدمی است که باید با استفاده صحیح و لازم از آن، شکرگذار آن باشد؛ ((ذلک من آیات الله لعلمهم یذکرون))

ه) نمونه دیگری که در خصوص مباحث مربوط به حجمی توان و طرح کرد، آیه از سور مبارکه احزاب است

« يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ قُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَ لَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَ اقِمْنَ الصَّلَاةَ وَ آتِينَ الزَّكَاةَ وَ اطِيعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا (احزاب/ ۳۳)

" ای همسران پیامبر! شما همچون یکی از زنان معمولی نیستند، اگر تقوا پیشه کنید. پس به گونه ای هوس انگیز سخن نگوئید که بیمار دلان در شما طمع کنند، و سخن شایسته بگوئید و در خانه های خود بمانید و همچون دوران جاهلیت نخستین {درمیان مردم} ظاهر شوید و نماز را بر پا دارید و زکات را بپردازید و خدا و رسولش را اطاعت کنید. همانا خداوند می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد .

البته مقصود خداوند از این دستورات، زندانی کردن زنان پیامبر در خانه نبوده است؛ زیرا تاریخ اسلام به روشنی گواه آن است که آن حضرت زنان خویش را به سفری میبرد و آنها را به هنگام بیرون رفتن از خانه منع نمی کرد؛ بلکه منظور آیه ی شریفه مذکور این است که زن به نیت خودنمایی از خانه بیرون نرود و خاص این وظیفه در مورد زنان پیغمبر اکرام (ص) خطیتر و سنگین تر است؛ چون عملکرد آنان در رفتار و زندگی دیگر زنان جامعه اسلامی نیز تاثیر گذار است.

بخش چهارم: راهها پیشگیری:

برای پیشگیری از انحراف زنان به بیراهه بد حجابی یا بی حجابی، راه های بسیاری وجود دارد که در این مجال به مهمترین آنها اشاره می کنیم.

بند اول: شرکت مشروع و معقول زن در مجامع عمومی :

اسلام ضمن آنکه به موضوع عفاف و اهمیت حجاب توجه خاصی نشان می دهد، از افراط و تفریط نیز مبرا است و امتش را امتوسط می خواند. به همین جهت، از دیگر جنبه های فردی و اجتماعی انسان نیز غافل نمی شود. از این رو، هم به حفظ حجاب و رعایت عفاف دستور می دهد و هم زنان را از شرکت در مجالسی که به فساد آنها نمی انجامد و به سلامت معنوی آنان آسیبی نرساند نهی نمی کند. مانند شرکت در اجتماعات که شرکت در آنها واجب هم هست. مانند حج، یا شرکت در مساله جهاد، شرکت در نماز جمعه هر چند واجب نیست؛ اما چنانچه حضور آن مایه ی تقویت اسلام شود و همگی حضور بهم رسانند واجب است آن را ترک ننمایند، شرکت در نماز عیدین که اگر چه شرکت در آن بر زنان واجب نیست ولی از شرکت کردن نیز ممنوع نمی باشند. در ضمن در سیره ی رسول خدا (ص) آمده است که ایشان زنان

را از تشیع جنازه منع نمی کرد؛ ولی ترجیح می داد که آنان در مراسم تشیع جنازه مسلمانان شرکت نکنند به سبب چنین معاشرت هایی ممکن است بروز کند، پیشگیری به عمل آید. (گوهری در صدف، مرتضی رضوی)

بند دوم: متانت و عفت بیان

یکی از راه های پیشگیری از افتادن زنان در دام بد حجابی یا انحرافات جنسی، برخورداری آنان از متانت و وقار در برخورد های اجتماعی و داشتن عفت بیان و پرهیزی از سخنان تحریک آمیز است. بنابراین، اسلام به زنان دستور می دهد که در گفتار خویش رعایت عفاف را بنمایند و به گونه ای سخن نگویند که باعث تحریک شهوت مردان شود. زنی که در بیان و رفتار متانت و عفت موج می زند، هم از گزند آسیب کسانی که قلبی مریض دارند، در امان است و هم رضایت شوهر خود را فراهم آورده و سعادت خویش را رغم زده است. باید عرض کنم متانت و عفت بیان مختص یک قشر خاص نیست، بلکه تعمیم به همه اقشار جامعه اسلامی؛ همین بویژه در مکان های کاری بایستی بیشتر مورد توجه مردان و زنان به این مقوله داشته باشند.

بند سوم: تقویت و ترویج حجاب

از دیگر راهکارهای موثر در مورد پیشگیری از انحرافات و معضل های بد حجابی یا بی حجابی، تقویت اصل حجاب و ترویج آن در جامعه است. آموزش حجاب در مدارس؛ تشویق زنان محجبه؛ فعالیت های علمی، فرهنگی و هنری در جهت تحکیم پایه های حجاب؛ نظارت لازم بر عملکرد رسانه های جمعی؛ تلویزیون پرمخاطب ترین رسانه جمعی در ایران است از این رو بیشترین تاثیر با پر فرهنگ عمومی دارد حجاب زنان خبرنگار هنر پیشه و مجری برنامه های تلویزیون تاثیر به سزایی در فرهنگ و هویت جوانان دارد طبق آمار تقریبی، موجود بعد از نمایش فیلمی که هنر پیشه دانشجو و باسواد فیلم از چادر به عنوان حجاب استفاده میکرد آمار استفاده از چادر بین قشر تحصیل کرده جامعه بالا رفت؛ انجام فعالیت های موثر قوای سه گانه، مانند اجرای طرح امنیت اجتماعی؛ امر به معروف و نهی از منکر به روش های صحیح و مناسب با استفاده از نیرو های با تجربه در این زمینه، نیز ترویج فرهنگ غیرت و عفاف در جامعه ی اسلامی، تهیه و نمایش فیلم های که حجاب را ارزش و بی حجابی ضد ارزش، مجازات هر

مسئولی که مسائل حجاب را مراعات نکنند و یا در ترویج بی حجابی مبادرت ورزند؛ از جمله روش هایی است که میتوان از آنها کمک گرفت. بدیهی است که تبیین آیات و روایات اسلامی در مورد مسأله حجاب، تأثیر وافر بر پیشبرد فرهنگ حجاب و سعادت آحاد جامعه دارد.

بخش پنجم: شیوه های درمان

چنانچه جامعه به جهت غفلت از احکام الهی دچار مشکل بد حجابی یا بی حجابی شد، اسلام برای چنین جامعه ای نیز راه های موثری را به منظور درمان این معضل ارائه نموده است.

اگر چه راهکارهای ارائه شده در بخش پیشگیری به نوعی در بحث درمان نیز قابل توجه و استفاده است اما در مورد مسئله درمان بطور خاص به بررسی بارزترین شیوه های درمان می پردازیم که به شرح ذیل می باشند.

بند اول: تبیین آثار سوء بی حجابی یا بد حجابی

بدیهی است اموری که حق تعالی از آنان منع نموده، دارای آثار زیان بار و پیامدهای سوء فردی و اجتماعی مختلفی است که هر انسان فهمیده و با شعور آنها را درک می کند و به منظور نیل سعادت دنیوی و اخروی، از چنین اعمالی پرهیز می نمایند. از آنجا که انسان فطرتاً خدا جو است و ذاتاً خواستار کرامت و شرافت می باشند، از گناهای چون بد حجابی یا بی حجابی رویگردان است. از این رو، تبیین آثار و نتایج این گناهان به بیداری فطرت انسان منصف و حقیقت طلب می انجامد و در عمل، جامعه از گزند زشتیها و ناهنجاری ها مصونیت خواهد یافت. وقتی پیامدهای منفی بد حجابی یا بی حجابی برای زنان و مردان یک جامعه تبیین شود و شناخت و بصیرت دینی آنان در این باره شکوفا شود، میتوان امیدوار بود که گام اول را در این مسیر برداشته ایم و نسبت به درمان درد مهلک بی حجابی در جامعه اقدام نموده ایم. (اصلاح جامعه از نگاه دین، گروهی از کارشناسان معاونت سازمانها)

بند دوم: عمل به راهکاره ای بی حجابی یا بدحجابی

برای آن که بتوان بخوبی این معضل اجتماعی را درمان نمود، شناخت ریشه ها و خواستگاه آن نیز بسیار مهم و ضروری می نماید. مهمترین ریشه های رواج بی حجابی در جامعه را می توان به موارد زیر اشاره نمود:

(۱) هوسرانی و ارضای تمایلات جنسی؛

(۲) ضعف ایمان به مبدا و معاد؛

(۳) خودنمای و جلب نظر مردان؛

(۴) دیگر آزاری؛

(۵) غریزدگی؛

(۶) ظاهر شدن زیبای چهره ی زنان؛

(۷) ازدواج های غیر اسلامی؛

(۸) ضعف حیا و نجابت؛

(۹) اظهار غنای مالی؛

(۱۰) تبلیغات سوء استعمار؛

(۱۱) خود باختگی فرهنگی و دینی؛

(۱۲) وسوسه های شیطانی؛

(۱۳) مد گرایی و تجمل طلبی؛

(۱۴) ضعف غیرت و معنویت در خانواده؛

۱۵) تقلید های کورکورانه؛ (گوهری در صدف، مرتضی رضوی)

حال که به ریشه های مهم رواج بد حجابی یا بی حجابی در جامعه اشاره نموده ایم، می توان به راهکارهای ذیل برای درمان یا مبارزه با آن اشاره نمود:

- ۱- مبارزه با فرهنگ استعمار و غربزدگی؛
- ۲- آگاهی بخشیدن در خصوص استفاده ی صحیح از حق آزادی و توجه دادن انسانها، خاصه نسل جوان، به بهرمندی درست و مفید از آزادی و غریزه ی جنسی؛
- ۳- تقویت باور فکری و عملی زنان در خصوص رعایت حجاب در عرصه های مختلف فعالیت اجتماعی؛
- ۴- تبیین و ارائه ارزشهای والای انسانی و اسلامی؛
- ۵- تربیت و تزکیه نفوس بر اساس برنامه های سازنده اسلام و اشباع غرایز جنسی از راههای صحیح و معقول دینی؛
- ۶- احیای فرهنگ اصیل اسلامی و انسانی در جامعه؛
- ۷- معرفی مناسب و کامل الگوهای سالم به جای الگوهای دروغین و مخرب،
- ۸- تقویت اعتماد به نفس، استقلال و خودباوری؛
- ۹- تقویت بنیان های فکری و عقیدتی زنان و هدایت آنان به شکوفایی نیروی تعقل و تجزیه و تحلیل های منطقی به منظور نیل به استقلال و آزادی راستین؛
- ۱۰- استوار سازی نیروی اراده جامعه، در پرتو تقویت ایمان و عبودیت و پرهیز از عوامل بروز سستی و کاهلی؛ که مطلب مستولان و کسانی که در این امر دخیل هستند اول خود و بعد دیگران نه با زبان بلکه در عمل استوار سازی نمایند. (حریم عفاف، حسین رشیدی)

بند سوم: انذار گوشزد نمودن عذاب سخت اخروی

یکی دیگر از راه های درمان معضل بزرگ بی حجابی و بدحجابی اجتماعی انسانی، انذار زنان و مردان و نیز بیان عذاب های دشوار آخرت در این باره است.

در متون دینی ما روایت بسیاری در خصوص عذاب های اخروی زنان بدحجاب بیان شده که ارائه و توجه به مضامین بیدارگر آنها تاثیر بسزای در درمان این بیماری خطرناک دارد.

بند چهارم: تقویت بنیان عفت و غیرت در جامعه

وقتی ابرهای تیر و تار بی عفتی و بی غیرتی جامعه ایی را به ظلمت شهوت و جهالت می کشاند، بر دبنداران حقیقی است که احکام ناب اسلامی را ترویج نمایند و با تحکیم ارزش های اصیل و ریشه دار جامعه، همچون حجاب و پوشش مناسب، به درمان آلام نفسانی انسانها همت گمارند و پیکر جامعه را از آسیب امراض گوناگون مصون دارند. از اینرو، افزودن بر راهکارهای گفته شده، ترویج عفاف و غیرت و معرفی اسوه های بزرگ الهی در این زمینه را نیز میتوان روش موثر دیگری در درمان معضل بد حجابی یا بی حجابی دانست. غیرت که زیر بنای مستحکم عفت و پاکدامنی بشمار می رود از قداست و اهمیت بس بالایی برخوردار است.

اما غیرت در عرض و آبرو، آن است که از کارهایی که به فساد و گناه می انجامد، پرهیز کند و زن خویش را از دیدن مردان نامحرم محافظت نماید و آنان را از رفتن به کوچه و بازار منع نماید؛ همانطور که بانوی نمونه اسلام حضرت فاطمه زهرا (ع) نیز بهترین چیز را برای زنان این دانسته اند که نه آنان مردی را ببیند و نه مردان آنها را ببیند. (بانوی بی نشان، هادی قطبی)

نتیجه گیری:

از آنجا که تمام گناهان از جمله بی حجابی و بد حجابی در تمایلات شهوانی و هواهای نفسانی ریشه دارند. روایتی از مولای موحدان، علی (علیه السلام) بیان می کنم مبنی بر اهمیت این مسئله است فرمود: ((همانا ترسناک ترین چیزی که بر شما می ترسم، دو چیز است: یکی پیروی از هوای نفس و دیگری آرزوی دراز پس، از جهان بدان قدر که فردا بتوانید نفوس خود را حفظ کنید، توشه بگیرید))

از حضرت صادق علیه السلام نیز در کتاب شریف کافی روایت شده است که فرمود: ((از هواهای خودتان بترسید، همانطور که از دشمنان خویش می ترسید. نیست چیزی دشمن تر از برای مردم، از متابعت هواهای خود و چیده های زبانهای آنها.))

ای انسان! بدان که خواهش و تمنای نفس به جای نیک منتهی نمی شود و اشتباهی آن به آخر نمی رسد. اگر انسان یک گام به دنبال هوای نفس خویش بردارد، مجبور می شود پس از آن چند قدم دیگر نیز بردارد و اگر با یکی از هواهای خود همراه می کند، به ناچار چندین تمنای دیگر را نیز همراهی خواهد کرد. اگر یک در به روی خواهش نفس باز کنی، ناچار خواهی شد تا درهای بسیار دیگر را به روی آن باز نمایی، ممکن است به موجب یک بار متابعت از نفس، به مفاسد بسیار گرفتار شوی و سپس از آن به هزاران امراض مهلک مبتلا گردی تا جایی که از راه حق بازمانی. پس بیاییم قدر و منزلت انسانی خویش را بدانیم و گوهر فطرت و طهارت خود را در منجالات هواهای نفسانی و شهوات دنیایی آلوده نسازیم. بیاییم به مکتب روح بخش اسلام ناب اقتدا کنیم و در زندگی فردی و اجتماعی به سیره انسان ساز اهل البیت عصمت و طهارت (ع) تأسی جوییم و مقام خلیفه الهی را در آراستگی به اخلاق کمال بخش الهی بیابیم.

منابع و مأخذ

۱- قرآن کریم

۲- مسئله حجاب ، مرتضی مطهری، انتشارات صدرا، بهار ۱۳۹۳

۳- غررالحکم و درر الکلم، عبدالواحد آمدی انشارات دفتر تبلیغات حوزه علیه قم، چاپ اول ۱۳۶۶

۴- -- حریم عفاف، حسین رشیدی، موسسه انتشاراتی بیان الحق، چاپ چهل و یک، قم ۱۳۸۸

۵- نهج البلاغه امام علی بن ابیطالب(ع)، نسخه صبحی صالح، انتشارات دارالهجره، قم

۶- نقش نهادهای آموزشی _ تبلیغی بر دینداری دختران جوان ، سارا بام شاد، انتشارات اروانه، چاپ اول ۱۳۹۹

۸- گوهری در صدف، مرتضی رضوی، انتشارات عصر غیبت چاپ اول ۱۳۹۰

۹- اصلاح جامعه از نگاه دین، گروهی از کارشناسان معاونت سازمانها، انتشارات امیدوار، چاپ اول ۱۳۹۶

۱۰- بانوی بی نشان، هادی قطبی، انتشارات بهار دلها، چاپ دوازدهم ۱۳۹۳

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمانشاه

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

دانشگاه فرهنگیان

موسسه علمی و حقوقی قانون یار
برگزار می کند

پنجمین همایش علمی - پژوهشی

مطالعات علمی علوم انسانی در جهان اسلام

ارگان ها و سازمان های حامی معنوی برگزاری همایش (در استان کرمانشاه)

دانشگاه فرهنگیان - سازمان ارشاد اسلامی - آموزش و پرورش - بنیاد شهید، سازمان شهرداری و ...

www.Olomensani.ir

www.Ghanonyar.ir

محورهای پذیرش مقالات

تمام گرایش های رشته فقه، حقوق و علوم قضایی

روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم دینی و مذهبی

علوم تربیتی، تکنولوژی آموزشی و آموزش و پرورش

علوم اقتصادی، بانکی و تمام گرایش های مدیریت

مکان و زمان برگزاری همایش

کرمانشاه - ۱۴۰۱/۱۲/۱۱

مدیر اجرایی همایش

دکتر شهلا رضایی

دبیر علمی و مسئول همایش

دکتر بهنام اسدی

ایمیل رسمی همایش جهت دریافت مقالات پژوهشگران

OLOMENSANI@YAHOO.COM

ارسال مقاله از طریق واتس آپ، ایتا، سروش، تلگرام، روبیکا به شماره ۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

دبیرخانه مرکزی موسسه قانون یار: تهران، میدان انقلاب، خیابان اردیبهشت، موسسه قانون یار ۵۲۶ - ۰۲۱۶۹۷۹۵۱۹

((در صورت طرح سوال درخصوص ارسال مقاله یا جذب در هیات علمی همایش یا خاتم دکتر قبادی تماس بگیرید ۰۹۱۶۷۴۸۶۲۵))

CiteFactor
Academic Scientific Journals

MENDELEY
Academia.edu

جهاد
دانشگاه

DRJI
Directory of Research Journals Indexing

CONF PAPER

PBIN.com
Sponsored And Indexed

Scientific Information Database

ICI WORLD OF JOURNALS

CIVICALIA
We Respect the Science